

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

аймағына деген қызығушылығын одан сайын арттырды. Себебі Вашингтон үшін аймақ әскери күштерін ескергенде өзінің кеңес одағы кезінен бері жоғары деңгейде дамыған әскери-аэродромдық жүйесі және жалпылама оперативті инфрақұрылымына орай халықаралық террористік ұйымдармен күресте түрлі тұрғыда тіреу бола алатын тиімді мекен ретінде қарастырылады.

Қорытындылай келе, ХХІ ғасырдың бірінші оңжылдығы негізгі геосаяси бағыттың едәуір зор трансформацияға ұшырағанын байқатты. Саяси сахна төріне өзінің стратегиялық маңыздылығы мен бай ресурстық потенциалына орай әлемдік жүйе қызметі мен дамуында маңызды рөл атқарушы жаңа аймақтар шығуда. Аталмыш орынға Каспий теңізі аймағы нық иеленген. Аймақ қазіргі таңда өз бақылауын орнатуға деген ынталарын жиі-жиі танытатын аймақтан тыс ірі «ойыншылар» мүдделерінің шиеленіс көзіне айналды.

Сонымен қатар, Орталық Азия, Оңтүстік Кавказ және Таяу Шығыс аймақтарының Каспиймен тығыз геосаяси өзара байланысына орай Каспий аймағында байқалатын тенденциялар, шиеленісті мәселелер мен жүйелік қарама-қайшылықтар Каспий маңы мемлекеттерінің қарым-қатынастарына септігін тигізіп, дамудың деструктивті импульстарын тудырып және тату көршілестік негіздерін бұзатыны әбден мүмкін. Әлемдік саяси жүйенің дәл осы бөлігі ХХІ ғасырда жеке-дара гегемония үшін жаһандық ойын өтетін плацдарм мен нақты «кедергі көзіне» айналды.

Қолданылған дереккөздер тізімі

1. Мамедов Р. Конвенция по международно-правовому статусу Каспийского моря – вступление в силу// Материалы международной конференции «Каспийский диалог-3». Алматы. 2008. 47-51б.
2. Шайхутдинов М. Каспий в системе современных геополитических координат: вопросы безопасности и сотрудничества// Материалы международной конференции «Каспийский диалог-3». Алматы. 2008. 11-17б.
3. Гусейнов В. Борьба за раздел Каспия: конфликт экономических и политических стратегий. «Вестник аналитики» №ВА-3(29). 1-5б.
4. Левченко А. Смена геополитических акцентов: Каспий в игре.
<http://casfactor.com/ru/geosafety/13.html#sthash.nHYqlCGv.dpuf>

УДК 327(510)

ӘЛЕМДІК КЕҢІСТІКТЕГІ ҚЫТАЙ ФАКТОРЫ

Қожабек Назира Нурланқызы

nazira_nurlanovna@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Аймақтану мамандығының 4-курс студенті,

Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Қ.Ғ.Даркенов

Қытайдың соңғы 30 жылда халықтың өмір сүру деңгейі мен экономикасының көтерілуі, ғылым мен техниканың, білім беру мен мәдениет саласын дамытуда жеткен жетістіктері баршаға мәлім. Бұл жетістіктер Қытайдың ұлы саясаткері Дэн Сяопиннің қызметімен тығыз байланысты. Оны біздің заманымыздың ұлттық көшбасшыларының ішіндегі ең беделділерінің бірі деп айтуға құқылымыз, себебі ол әлемнің халқы ең тығыз орналасқан халықты саяси аласапыран, кедейлік пен артта қалушылықтан алып шығып, оны тұрақты даму жолына бағыттай алды. Қазіргі жылдам қарқынмен дамып келе жатқан Қытай Халық Республикасының сыртқы саясаты, әлемдік экономикадағы орны мен ролі, маңызы, жекелеген аймақтардағы ұстанымы – зерттеу объектісі ретінде өте маңызды.

Қытай бүгінгі таңда ХХІ ғасыр үлгісіндегі жаңа мемлекеттің негізін қалауда, оның саясаты ұзақ мерзімді мақсаттарға қол жеткізуге бағытталған. Сонау 1978 жылы желтоқсанда

ҚКП ОК III пленумының XI жиналысы реформалар мен сыртқы ашықтық, өз кезегінде экономиканың дамуы мен реформалардың табысты жағдайын тудыратын, қоғамның жұмысшы күштерін дамытуға және халықтың хал-жағдайын көтеруге, әлеуметтік тұрақтылықты сақтауға бағытталған стратегиялық бағытты қабылдады. ҚКП ОК басқа тәсілдермен қоса, шетелмен іскерлік ынтымақтастықты дамыту және елдің экономикалық ынталандыру бойынша сыртқы әлемге есігін кеңінен ашу шешімін қабылдады. 4 арнайы экономикалық аймақтар ашылды: үшеуі Гуаньдунде (Шэнчжэнь, Чжухай, Шаньтоу), біреуі 1980 жылы қызмет ете бастаған көрші Фуцзянь провинциясында (Сямен). Басынан бастап, егер Қытай шетел қаржысымен қаржыланбаса, онда ешқашан кедейлік пен артта қалушылықтан шыға алмайды, халықты ауқатты өмірмен қамтамасыз ете алмайды деп жарияланды. Социализм мәні болса, халық пен мемлекеттің гүлденуіне жетуден тұрады.

1978 жылдан бастап реформалар, ашықтық пен нақты мақсат қытай өнеркәсібін өте жоғары қарқынмен дамуына себепкер болды. 1978 - 1997 жылдардағы Қытай өнімдерінің орташа жылдық өсімі 12% құрады, елдің өнеркәсіптік қуаты едәуір нығайды, осының бәрі әлемдік қауымдастықтың назарын Қытайға аударды. 1998 жылы қосылған өнеркәсіп құны 1978 жылға қарағанда 9,37 есе өсіп, 3,354 трлн. юаньды құрады.

1987 жылы 25.03 – 01.11 аралығында жұмыс істеген Компартияның XIII съезі мен БХӨЖ-дің жетінші шақыруының бірінші сессиясы мынаны растады: ашық саясат мызғымайды. ҚКПОК съезге есеп беру баяндамасында «сыртқы байланыстарды кеңейту бағытын ұстану керек. Қазіргі кезде, халықаралық экономикалық қатынастар нығыздала түскенде, ешбір мемлекет жабық есік саясатын жүргізу арқылы дамуға жете алмайды» деп мәлімдеген болатын. Ортодоксальді догматиктердің «капиталистік жолмен жүру», елдің мүддесін сату, шетелдік капиталист-эксплуататорларға тонауға берілген жұмысшыларды сатуда Дэн Сяопиннің басшылығындағы реформаторларды кінәлауына жауап ретінде Дэн Сяопин былай деді: «Ешбір ел оқшаулану мен тұйықтық жағдайында дами алмайды. Қатынастарды кеңейтпей, халықаралық байланыстарды күшейтпей, дамыған елдердің алдыңғы тәжірибесін, алдыңғы ғылым мен техникасын, сонымен қатар олардың капиталын қолданбай, алға қойған мақсатқа жету мүмкін емес... Бұдан қорқатын ештеңе жоқ. Пайданың ең жоғарғы үлесі мемлекетке, халыққа тиесілі болады...» [1, 90-105б.] Олардың қол жеткізген жетістіктерінің көрсеткіші шетел капиталының 229,4 млрд. АҚШ долларын құрағаны болып тұр, оның 137,6 млрд. доллары 1979-1995 жылдардағы қытай экономикасына тікелей құйылған инвестицияны құрайды.

Тарихта мұндай «экономикалық секіріс» кездеспеген. Ең алдымен керемет нәтижелерге қол жеткізудің басты себебі – халықты рухани қуаттандыру, барлығы жұмылып сенетін, аянбай қызмет етуге итермелейтін, қанаттандыратын ортақ идеология. Қытайдың сонау 1949 жылы қазанда құрылған сәтінде елді басқарушы Мао Цзедун Қытай Халық Саяси Консультативті Кеңестің 1 сессиясында былай деп жариялады: «Елдің алдында жалпыұлттық ауқымда экономикалық құрылыс міндеті тұр. Иә, Бізде қиындықтар бар, бірақ біз олардың барлығын меңгереміз деп қатаң сенеміз... Халықаралық аренада біз барлық бейбітсүйгіш және еркіндіксүйгіш елдермен және халықтармен, ең бірінші Кеңестер Одағымен және жаңа демократия елдерімен тұтасуымыз қажет... Және біз экономикалық майданда тез жеңіске жетеміз...» [2, 300-304б.]

Ал 1960 жылы Мао Цзедун бойынша ҚХР-ды жаңғырту жүргізілді. Ол халыққа былай деп жариялады: «Біз стереотиптерді бұзуымыз қажет, тез арада алдыңғы техниканы енгізу және өте қысқа мерзімде елімізді жаңғыртылған социалистік державаға айналдыруымыз керек... бұған жетуге болады. Өйткені біз өзіміздің басымызға империализм, феодализм және капитализмді жүктедік... өйткені біз ғой атом бомбасының жарылысын ұйымдастырған!» [3, 411-412б.] Елді жаңғырту бағыты ҚКП ұлтшылдық және гегемондық идеясының нығаюына алып келді.

ҚХР-дың сыртқы саясаты мен қауіпсіздігіндегі стратегиялық бағыт пен басымдылықты 1990 жылдардың басында партия мен мемлекетте ресми лауазым иеленбеген, алайда бейресми түрде Қытай басқаруындағы ең беделді адам болған Дэн Сяопин ұсынған

болатын. Кейіннен «24 иероглиф стратегиясы» деген атауға ие болған бұл бағдарламада қазіргі Қытай стратегиясының негізгі сегіз тезисі айқындалған:

- әлемнің даму, өзгеру үрдісін салқын қандылықпен бақылау; (хладнокровно наблюдать - лэнцзин гуаньча);
- позициясын нығайту (укреплять позиции - чжаньвэнь цзяогэнь);
- өзгерістерді сенімді түрде байқау (проявлять выдержку и справляться с трудностями - чэньчже инфу);
- өз мүмкіндігін құпия ұстау (держаться в тени и стараться ничем не проявлять себя - таогуан янхуй);
- уақыт ұту (выигрывать время, быть в состоянии защищать, пусть неуклюже, но свои собственные взгляды - шаньюй шоучжо);
- өзіне назар аудартпау (не привлекать к себе внимания);
- ешқашанда лидер болмау (никогда не становиться лидером, т.е. ни в коем случае не лезть вперед, на первое место - цзюэбу дантоу);
- нақты істермен айналысу (заниматься конкретными делами, делать что-то реальное - юсо цзовэй) [4, 22-23б.]

Сөйтіп, бұл бағдарламада Дэн Сяопиннің саясаты Қытайды жаңғыртуға, ҚХР-дың сапалы жаңа деңгейге көтерілген, барлық салаларды күшейтуге бағытталған саясаты нақты қарастырылады. Қазірге дейін Дэн Сяопиннің даналық сөздері өзінің маңыздылығын жоғалтқан жоқ: «Өз-өздеріңе кедергі қоюдың, басқа әлем елдерінен бөлектенудің қажеті жоқ. Қытай тәжірибесі сыртқы әлемнен бөлінудің ешқандай жақсылыққа әкелмейтініне куәлік етеді... елдің дамуын кеңейту мақсатында сыртқы қатынастарды және елдің ішіндегі реформаларды кеңейту саясатын қатаң ұстану қажет» [5, 90-105б.] Ал Қытайды саяси модернизациялау Дэн Сяопиннің теорияларына негізделген. «Дэн Сяопин теориясы» ҚКП XV құрылтайында(1997 жылдың қыркүйегі) Қытайдың билеуші партиясы қызметінің идеялық саяси платформасының негізгі құраушыларының бірі ретінде бекітілген болатын.

90-жылдары Қытай экономикалық өрлеуінің ең биік шыңына жетіп, ұлттық өнімінің жалпы көлемін 4 есеге арттырды. Осы кезден бастап ҚХР өзінің даму сатысында теңдессіз көрсеткіштер көрсетіп, бірте-бірте аймақтағы алдыңғы қатарлы позицияға жылжыды. Азық-түлік, көмір, мақта, цемент, құрыш, шыны өнімдерінің және мақта маталарының өндірісі жағынан да әлемдегі көсбасшы орынды иемденді. Мұндай экономикалық дамудың сатысы бұрын-соңды болмаған, ешбір мемлекет біліп көрмеген. Отыз жылдай уақыт аралығында дамушы елдердің қатарынан Қытай ірі экономикалық гегемондар қатарына қосылып, халықаралық аренадағы маңызды болып табылатын мәселелерді шешу барысында белсенді рөл атқаратын саяси ойыншыға айналды. Көбіне сыртқы нарықтан жабық болған Қытай экономикасының дүние жүзілік сауда нарығына жолы ашылып, Қытай дүние жүзінің 182-ге жуық елдерімен сауда-экономикалық қатынас орнатып, олардың қатарындағы 80 мемлекетпен үкіметаралық сауда-саттық құжаттар мен келісімдерге қол қойды. Қытайдың ірі сауда серіктестерінің қатарына Солтүстік Америка, Латын Америкасы, Еуропа, Африка мен Азия елдері жатады. Сонымен бірге Қытай үкіметі Орталық Азиядағы бірқатар республикалармен дипломатиялық қатынастар орнатып, олардың арасындағы басымдылық бағыт Ресей Федерациясына, Орталық Азиядағы бұрынғы КСРО елдеріне, оның ішінде Қазақстанға берілді. Әрине, Қытайдың мұндай тандау жасауына мемлекеттердің геостратегиялық орналасқан жағдайы үлкен ықпал етті. Бүгінгі таңда ҚХР экономикалық гегемон ғана емес, әлемдік саясатқа белсене араласатын алып ойыншы. Бұл тұрғыда айта кететіні, әлемдік саясаттағы мәселелерді реттеуде көбіне АҚШ-пен мүдделері сәйкес келмейтін Қытай әлемдік экономикадағы АҚШ-тың ірі әріптесі(экономикалық әріптесі) болып табылады. Ал АҚШ және Қытайдан кейінгі орында тұратын Ресей Федерациясы ҚХР-дың стратегиялық әріптесі (әскери және саясатта ортақ көзқарастар ұстану салаларында) болып келеді. Яғни тек экономикалық амбицияларын көздеген Батыс елдері(АҚШ, ЕО) Қытайдағы кейбір адам құқықтарының бұзылу жағдайына демократия принциптеріне қарсы келсе де көз жұма қарауға мәжбүр болып отыр.

Кезінде Қытай экономистері ҚХР өзінің экономикалық дамуы бойынша 2005жылы Францияны, 2010жылы – Ұлыбританияны, ал 2050жылы – Жапонияны озып өтеді деп болжаған еді [6, 32-35б.] Шынында ҚХР бұл мақсаттарға мерзімінен бұрын жетті десек болады. Қытай экономикалық даму деңгейі бойынша ірі әлемдік державалар бестігінің қатарына қосылды. Қазіргі мемлекеттің стратегиялық негізгі мақсаты – ХХІ ғ. ортасына (2049жылы ҚХР-дың құрылуының 100жылдық мерейтойына қарай) Қытайды Азия-Тынық мұхит аймағындағы шешуші орын алатын, дүние жүзінің аса ықпалды әрі экономикалық дамуы жағынан ең ірі мемлекеттердің қатарына қосу болып отыр. Мемлекеттің ішкі және сыртқы экономикалық даму жолын арттыруға, ауылшаруашылық саласын дамытуға, отандық өндірісті өркендетуге, экономикалық реформаларды(Батысты игеру) ілгерілетуге бағытталған. Ал Қытайдың қаржы жүйесі елде валюта қорларын жинақтауға және елден валютаның шығатын көздерін мүмкіндігінше жабуға бағытталғанын көруге болады. 2009 жылы ҚХР Мемлекеттік Кеңестің премьері Вэн Цзябао Қытайдың ұлттық экономикасы туралы сөз қозғай отырып, экономикамыз тұрақты дамуда, тауарларға бағалардың өсу деңгейі қатаң бақылауда, жұмыспен қамтамасыз ету әрдайым арту үстінде деп жағдайды бағалаған [7]

Дегенмен де, Қытай экономикасы өзінің ішкі мәселелерін шешу барысында бірқатар қиындықтарға кездесіп отыр. ҚХР сыртқы саудасының даму қарқыны орасан зор болғанымен, әлі де болса халықтың мұқтаждығы мен әлеуметтік жағдайын өтеуге сай келмейді. 2001-2005жж оныншы бесжылдық жоспарды қалыптастыру барысында Қытай мемлекеті алғашқы рет отын көздеріне, энергетикаға, суға және басқа қорларға өте үлкен тапшылықты сезініп отырған мемлекеттердің қатарына қосылды. Әлемдік геосаясаттың Қытайдың энергияға тәуелділігі артып бара жатқанына алаңдаушылық білдіруі және барлық болжамдарға сәйкес Қытайдың энерготасымалдауға деген қажеттілігі жыл санап тек өседі. Қытай үшін мұнай импортының тек сырттай бірнеше көздері бар. Біріншісі – 60%-ға жуық импорттаған Таяу Шығыс, екіншісі – Африка мен Латын Америкасы (22%), үшінші – Ресей мен Қазақстан. 1993 ж. бастап Қытай мұнай экспортері болып келеді. 2004ж. өзінде-ақ Қытай 100 млн. мұнайды тасымалдаған болатын. Таяу Шығыс және Африка құрлығында тұрақсыз жағдайлары, сонымен қатар, бұл аймақтардан мұнай тасымалының тек теңіз жолдары арқылы жүзеге асыру мүмкіншілігі ҚХР қауіпсіздігі үшін қатерлі факторлар болып табылады. Сондықтан да, қазіргі кезде екіжақты деңгейде емес, ШЫҰ шеңберінде Қытайға электр тасымалдауды энергетикалық жобалар негізінде дайындау қажеттілігі туындауда. Оған қоса 80-жылдардан бастап Қытайдың шығыс, орталық және батыс аймақтарының дамуында экономикалық алшақтығы байқала бастады. Аймақтар арасындағы мұндай алшақтық деңгейі жоспарлы экономикадан нарықтық экономикаға көшудің нәтижесінде пайда болды. Экономикалық реформалар Қытайдың теңіз жағалауында орналасқан аудандарында, сондай-ақ орталыққа бағынышты болып табылатын – Пекин, Шанхай және Тяньцзинь қалаларында тез жүзеге асырылып, инфрақұрылымдардың дамуына жол ашылды. Соңында Қытайдың батыс аймақтары шығыс және орталық аймақтарымен салыстырғанда, экономикалық дамуы жағынан біршама артта қалып, туып-өсу саны төмен, халқы аз тығыздалған, ауыл шаруашылығының өнімдері сапасыз бағаланатын аудандардың қатарына қосылды. Қытайдың мұндай батыс аудандарының санатына Сычуань, Юньнань, Гуйчжоу, Шаньси, Цинхай, Ганьсу провинциялары, Нинся-Хуэй, Тибет және Шыңжаң-Ұйғыр автономды аудандары және орталыққа бағынышты Чунцин қаласы кірді, бұл аймақтың жер көлемі жалпы Қытай аумағының жартысынан астам бөлігін алып жатыр. Осыған орай Қытай үкіметі жақын онжылдықтың ішінде Батыс аймақты елдің өнеркәсібін дамытуға арналған негізгі шикізат орталығына айналдыруды мақсат етіп отыр. Қытай Батыс аймақтарын дамыту бағдарламасының (атақты «Батысты игеру» концепциясы) мерзімі 2050 жылға дейін белгіленді. Бағдарлама Батыс аймақты кедейшілік деңгейінен шығарып, Қытайдағы аса жоғары деңгейде дамыған аудандарымен бірдей теңестіруге бағытталған. Кезінде Қытайдағы экономикалық реформалар атасы Дэн Сяопин, «Біздің стратегиялық мақсатымыз-елдің әртүрлі деңгейіндегі айырмашылықтарды қысқарту үшін аймақтық

экономиканы дамытуға қолдау көрсету» деп айтқан болатын [8, 121б.] Ал ҚХР-дың Төрағасы Цзян Цзэминь осы аудандарда экономикалық құрылысты дамытудың нәтижесінде жергілікті халықтың тұрмысын жақсартуға, ұлттық азшылықтардың мәселелерінің шешілуіне, аймақ тұрақтылығына әсер етуші сепаратистік әрекеттердің азаюына мүмкіндік береді деп баға берді.

Жалпы алғанда, ҚХР пайдалы қазбаларға бай мемлекет бола тұра, энергетикалық қорларға өте үлкен тапшылықты сезіну үстінде. Қытай экономикасының тез қарқынмен дамуы тек елдің ішкі және жалпы түсім көлемінің ұлғаюынан ғана емес, сондай-ақ мұнай шикізаттары мен өнімдерін тұтыну көрсеткіштерінің күрт өсуінен де байқалып отыр. Жалпы халықаралық жағдайды бақылай келе көптеген сарапшылар Қытайдың алдағы 50 жылда АҚШ-тың шексіз басынуын тежейтін, АҚШ-қа парапар гегемонға айналады деп болжайды. Атақты саясаткер, профессор, тарих ғылымдарының докторы, Ресей СІМ Дипломатия академиясының ректоры Евгений Бажановтың болжамына сүйенсек, АҚШ үшін Қытай КСРО ыдырауынан кейінгі әлемдік саясаттағы басты қарсыласы болып қалыптасты. Күннен күнге дамып келе жатқан Қытай мен АҚШ арасындағы қатынас біз ойланғаннан да анағұрлым күрделі: биполярлы әлем кезіндегі КСРО-АҚШ қатынастары нақты болса, қазіргі ҚХР мен АҚШ арасындағы қатынастарда экономикалық, саяси, мәдени, гегемондық, т.б. мүдделер тоғысып, нақты шегі болмауымен сипатталады. Әскери саясатта Қытай Тынық мұхитында АҚШ әскерінің болуына қарсы емес. Бұл Қытайдың Тынық мұхитындағы негізгі қарсыластарының (Жапония, Тайвань, Оңтүстік Корея) өз күшіне, позициясына аз да болса сенімділік береді деп тұжырымдайды қытайлық саясаткерлер. ЖІӨ жылдық өсімі 10%-ды құрағандықтан, ҚХР қарқынды түрде әскери саланы дамытуға жыл сайын 10% қаражат бөліп келеді. Алайда Қытайдың әскери потенциалы НАТО-мен де, АҚШ-пен салыстыруға келмейді [9, 130-132б.] Яғни осының барлығын қорытындылайтын болсақ, Қытайдың әлемдік саясатта басты қарсыласы рөлінде АҚШ пен ЕО болса, стратегиялық әріптесі рөлінде Ресей. Негативті ойлайтын саясаткерлер болжаған ҚХР-АҚШ қарулы қақтығысы мен соғыс жағдайы мүмкін емес дегім келеді. Экономикасының жылдам даму мен ресурстар тапшылығы салдарынан ҚХР әлемнің ресурстарға бай елдерімен байланыс орнатуға мәжбүр. Мұны біз Қытайдың ертеден бері ұстанып келе жатқан «үш А» саясатынан байқаймыз. «Үш А» бойынша Қытай ресурстарға бай Азия, Африка мен Латын Америкасында, кейіннен тіпті бүкіл әлемде өз ықпалын орнатуы тиіс.

ҚХР сыртқы саяси концепциясында Солтүстік – Оңтүстік сызығы бойынша ынтымақтастық орнатуға үлкен назар аударады. Өйткені оның негізі – Цзян Цзэминь жариялаған концепцияда: «Қытай – бұл дамушы ел» деп жазылған, Цзян Цзэминь өзінің «Цзян Цзэминь: қытайлық ерекшеліктегі социализм жөнінде» деген кітабында: «Үшінші әлем елдерімен ынтымақтастық пен топтасуды нығайту – бұл біздің еліміздің сыртқы саясатының іргетасы; Қытай әрқашан дамушы елдерге өз егемендіктері мен тәуелсіздіктерін игеруде көмек көрсетеді және экономика мен мәдениет саласында өзара алмасуларды дамытады» [10] деп көрсетеді.

Енді осы алпауыт дамып келе жатқан ҚХР тарапынан келетін қауіптерге тоқталсам:

- Қытай мемлекетінің алпауыт ауқымы (барлық салада: саясат, экономика, әскери т.б.). Кез келген, тіпті дамыған мемлекеттің Қытайға тәуелді болып қалу қаупі;
- Адам ресурстарының аса көп болуы;

Қытай сарапшыларының болжамдары бойынша 2040 жылы Қазақстан территориясында 20 миллиондай қытай өмір сүретін болады, ал қазіргі таңда ай сайын кемінде 8 қазақстандық қыз баланың қытай азаматына тұрмысқа шығатынын ескерсек, бұл болжамның іске асу ықтималдығы өте жоғары. Яғни басқа этникалық азшылықтардан қытайлықтардың саны асып түсіп, елімізде аса қауіпті қытай диаспорасы қалыптасуы мүмкін [11]

Әрине, Азия, Африка мен Латын Америкасы елдерін өзіне экономикалық жағынан тәуелді ету Қытайға әлемдік саясатта өз мүдделеріне сай жұмыстар атқаруға көп септігін тигізеді. Яғни, БҰҰ мен Қауіпсіздік кеңесі, ДСҰ секілді халықаралық құрылымдық институттарда Қытайдың позициясына қолдау көрсететіндер санын көбейтеді деген сөз.

Осының барлығын қорыта келе түйетініміз – Қытай жылдам әрі қарқынды түрде дамып жатыр. Дамуды осы деңгейде ұстап тұру үшін ҚХР көпвекторлы саясатты ұстанып, дүниежүзілік саясаттағы ықпалын күшейтуге мүдделі. Және де қазіргі даму деңгейімен шектелмейді, тіпті одан асып түсуге тырысады.

Қолданылған дереккөздер тізімі

1. Дэн Сяопин Выступление на 3-м пленуме Центральной Комиссии советников (22. 10. 1984) //Основные вопросы современного Китая, –М., 1988, 90-105б.
2. Мао Цзедун Китайцы теперь встали во весь рост (21. 09. 1949)//Революция и строительство в Китае: речи и выступления, –М., 2000, 300-304б.
3. Мао Цзедун Превратить нашу страну в модернизованную социалистическую державу (сентябрь 1963 г., Декабрь 1964г.)// Революция и строительство в Китае: речи и выступления, М., 2000, 411-412б.
4. Сыроежкин К.Л. Китай: военная безопасность. КИСИ при Президенте РК, –Алматы, 2008, 22-23б.
5. Дэн Сяопин Выступление на 3-м пленуме Центральной Комиссии советников (22. 10. 1984) //Основные вопросы современного Китая, М., 1988, 90-105б.
6. Сыроежкин К.Л. Китайские сюрпризы // Континент, 2004, №18, 32-35б.
7. Вэнь Цзябао рассказал об экономической ситуации в Китае на открытии 3-го китайско-российского экономического форума // <http://russian.china.org.cn/29.10.2008>
8. Политика КНР на современном этапе:реалии и перспективы. Научное издание. Алматы: КИСИ при Президенте РК, 2005, 121б.
9. Сыроежкин К. Л. Китай: военная безопасность. КИСИ при Президенте РК. –Алматы, 2008, 130-132б.
10. МұқаметханұлыН., Алиева А. ҚХР Африкадағы сыртқы саясатының концептуалды негіздері, ҚазҰУ хабаршысы, Халықаралық қатынастар және халықаралық құқық сериясы, 2012, №4(60), 51б.
11. Chang F.K. China's Central Asian Power and Problems. Orbis. Vol. 41. 1997, summer №3

УДК 061.ЗЕС:32(430)

ГЕРМАНИЯ ЖӘНЕ ЕУРООДАҚ

Маликова Айжан Наймантаевна

Aizhan_malikova@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Халықаралық қатынастар факультеті,

«Аймақтану» мамандығының студенті, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Г.Қ.Бөкешова

Еуропалық Одақ 2007 жылдан бастап 27 мемлекеттен құрылған, сомалық тұрғындар саны - 495 млн. адам және жалпы алаңы 4,4 млн. шаршы км., әлемде ең табысты интеграциялық топтаманы ұсынады. Осы туралы мүше - елдердің экономикалық өзара тәуелділіктің жоғары деңгейі де, Еуроодақта саяси интеграцияның тереңдігі де куәландырады.

Әлем елдерімен, әсіресе ЕО бойынша көршілес мемлекеттермен тығыз қарым-қатынас орнатып, мүдделердің бейбіт балансын сақтау неміс қоғамы үшін Еуропа интеграциясының ұтымды үлесіне айналды. 2007 жылы Германияның ЕО-қа төрағалық етуі бұған бірден бір дәлел. Еуропалық экономикалық қауымдастықты құру туралы Рим келісімінің арқасында 1957 жылы еуропалық интеграция үрдісінің тарихы басталды. Негізін қалаушы мемлекеттер арасында ынтымақтастық пен сауданы дамыту арқасында батысеуропалық мемлекеттердің экономикасын нығайту ең басты назарда болды. 1957 жылы қаблданған бұл шешімнің идеясы бүгінгі күннің өзінде көрініс табуда: Рим келісімі ЕО,